

Karttunen Mari
1(10)

2.10.2023

TVK:n oikeustapauskommentaari 2.10.2023

Vakuutusosoikeus

Diaarinumero 22886:2021

Antopäivä 20.6.2023

Työkyvyn alentuma tuli määrittää todellisten työansioiden perusteella tilastopalkan sijaan

Tiivistelmä

A oli korvatus ammattitaudin aiheuttamien toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi uudelleen koulutettu AMK-insinööriksi erityisalanaan LVI-suunnittelu. A työskenteli edellä mainittua koulutustaan vastaavassa työssä eivätkä hänen ansionsa kyseisestä työstä olleet olennaisesti alhaisemmat kuin mitä vastaavista töistä A:n koulutusta ja kokemusta vastaaville työntekijöille yleisesti maksetaan. Näin ollen vakuutusosoikeus katsoi, että A:n tapaturmaeläkkeen suuruutta määriteltäessä ansiovertailussa hänen korvatus ammattitaudin ilmenemisen jälkeisenä ansiotasona oli pidettävä hänen nykyisessä työssään saamiaan todellisia työansioita. Ratkaisuun sovellettiin tapaturmavakuutuslakia (608/1948).

Taustatiedot

A oli hänellä todetun ammattitaudin jälkeen koulutautunut AMK-insinööriksi talotekniikan linjalla (LVI-suunnittelija) valmistuen toukokuussa 2017 ja saanut koulutustaan vastaavan työpaikan kesäkuussa 2017. Vakuutuslaitos oli maksanut A:lle tapaturmaeläkettä ansionalenemalaskelman perusteella 40 prosentin työkyvyn alentuman mukaan ajalla 1.6.2018 – 31.7.2020.

Karttunen Mari
2(10)

2.10.2023

Vakuutuslaitoksen päätös

Työkyvyn alentuman laskemiseksi 1.8.2020 alkaen vakuutuslaitos vertasi palkkakertoimella korotettua vuosityöansiota ja kolmen vuoden TES:n mukaisena palkkana Tilastokeskuksen ansiotilaston mukaista palkkaa vuositasolle korotettuna saaden ansionalenemaksi 32,45 ja siten työkyvyn alentumaksi 30 prosenttia. Vakuutuslaitos katsoi 2.7.2020 antamallaan päätöksellä, että A:lle tullaan maksamaan 30 % prosentin työkyvyn alentuman mukaista tapaturmaeläkettä ajalla 1.8.2020 – 31.7.2021.

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisu

A haki vakuutuslaitoksen päätökseen muutosta tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnalta vaatien, että hänen työkykynsä alenema palautetaan 40 prosentin työkyvyn alentumaksi eli vastaamaan hänen LVI-suunnittelijan palkkaansa.

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta (jäljempänä myös Tamla) hylkäsi valituksen.

Tamla totesi, että tapaukseen sovellettavan tapaturmavakuutuslain 18 §:n 2 momentin mukaan tapaturmaeläkkeen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työkyvyn voidaan tapaturman aiheuttaman vamman tai sairauden johdosta arvioida alentuneen vähintään 10 %. Lisäksi edellytetään, että tapaturmasta johtuva työansion alentuma on vähintään saman lain 28 §:n 6 momentissa tarkoitetun vuosityöansion vähimmäismäärän 20. osa. Työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista voidaan häneltä kohtuudella edellyttää silmällä pitäen hänen koulutustaan, aikaisempaa toimintaansa, ikäänsä ja asumisolosuhteitaan sekä näihin verrattavia muita seikkoja.

Muutoksenhakulautakunta totesi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jos vahingoittunut ei ammatillisena kuntoutuksena saamansa koulutuksen jälkeen työllisty uuden koulutuksensa mukaiseen työhön tai työllistyy alemmin ansioin, ansionalentumaa laskettaessa vertailuansiona käytetään työllistymisaikaa seuraavan kolmen vuoden ajan pääsääntöisesti koulutusta vastaavan työn alkupalkkaa. Jos vahingoittunut ei valmistumista ja

Karttunen Mari

2.10.2023

3(10)

sitä mahdollisesti seuraavaa työllistymisaikaa seuraavan kolmen vuoden jälkeen ole työllistynyt tai on työllistynyt alemmilla ansioilla, siirrytään vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ansiovertailussa vertailuperusteena pääsääntöisesti käyttämään koulutusta vastaavan työn ansiotasoa kolmen vuoden tasossa eli palkkaa, jota koulutusta vastaavassa työssä maksettaisiin vastaavan koulutuksen suorittaneelle ja alalla kolme vuotta työskennelleelle henkilölle.

Muutoksenhakulautakunnan mukaan vakiintuneessa oikeuskäytännössä on katsottu, että kolmen vuoden ansiotasona voidaan pääsääntöisesti pitää palkkatilastojen kvartiili 25 prosentin mukaista ansiota eli ansiota, jota vähemmän 25 prosenttia tutkinnon suorittaneista ansaitsee. Tästä voidaan poiketa esimerkiksi silloin, jos tapaturmavamman tai ammattitaudin aiheuttamien rajoitusten vuoksi ei ole todennäköistä, että vakuutettu tulevaisuudessakaan saavuttaisi koulutuksen mukaisessa työssä kvartiili 25 prosentin mukaisen ansiotason.

Tamla katsoi, että määritettäessä A:n työkyvyn alentumaa ajalla 1.8.2020–31.7.2021 voitiin ansiovertailussa käyttää Tilastokeskuksen ansiotilaston mukaista LVI-insinöörin (tutkintokoodi 651103) kvartiili 25 prosentin mukaista ansiota. Tamla katsoi A:n kykenevän ammattitaudin aiheuttamien rajoitteiden puolesta saavuttamaan kyseisen ansiotason, eikä katsonut A:n kohdalla olevan erityistä syytä poiketa vakiintuneen oikeuskäytännön pääsäännöstä. Esitetyn selvityksen perusteella A:lla ei ollut Tamlan mukaan oikeutta saada ajalta 1.8.2020–31.7.2021 suurempaa kuin 30 prosentin työkyvyn aleneman mukainen tapaturmaeläke.

Vakuutusoikeuden ratkaisu

A haki vakuutusoikeudelta muutosta tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätökseen ja vaati oikaisemaan tapaturmaeläkkeensä määrän. A:n mukaan muutoksenhakulautakunnan päätös oli väärä, koska siinä ei ollut käytetty LVI-suunnittelijan todellista palkkatasoa. A vetosi muun ohella siihen, että hänen palkkansa oli Metropolian, Insinööriliiton ja Tilastokeskuksen ilmoittamia LVI-suunnittelijoiden palkkoja suurempi.

Karttunen Mari

2.10.2023

4(10)

Vakuutusoikeus (jäljempänä myös VakO) kumosi tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen ja määräsi vakuutuslaitoksen suorittamaan A:lle tapaturmaeläkkeen hänen todellisen työansiodensa aleneman perusteella.

VakO hyväksyi tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen perustelut asiakirjoista ilmenevän keskeisen selvityksen ja sovellettujen säännösten osalta. Lisäksi se totesi, että tapaturmavakuutuslain 18 §:n 3 momentin mukaan työkyvyn alentumista määrättäessä on selvitettävä ansiotulojen alentumisen syy-yhteys tapaturman aiheuttamaan vammaan tai sairauteen hankkimalla tarvittavat selvitykset esimerkiksi työntekijän työstä ja terveydentilasta sekä ansioista ennen tapaturmaa ja sen jälkeen. Verrattaessa tapaturman jälkeen saatuja ansioita työntekijän vuosityöansioon, vuosityöansio tarkistetaan vertailuajankohdan tasoon työntekijän eläkelain (395/1961) 7 b §:n mukaisella palkkakertoimella.

Vakuutusoikeus totesi pääsäännön ja lähtökohdan olevan aina se, että vakuutetulle korvataan hänelle korvatus ammattitautin seurauksena todellisuudessa aiheutunut ansioiden menetys. Vain poikkeuksellisesti vakuutetun korvatus ammattitautin aiheuttama ansioiden aleneman suuruus voidaan perustaa puhtaasti teoreettiseen arvioon. Tämä voi tulla kysymykseen muun muassa silloin, kun vakuutettu ei ole ammattitautin toteamisen jälkeen korvatus ammattitaudista riippumattomista syistä työllistynyt lainkaan, tai jos hänen ammattitautin toteamisen jälkeinen ansiotasonsa on korvatus ammattitaudista riippumattomista syistä olennaisesti alhaisempi kuin mitä hänen voidaan jäljellä olevalla työkyvyllään katsoa kykenevän ansaitsemaan.

Vakuutusoikeus totesi, että myös silloin, kun vakuutettu on korvatus ammattitautin johdosta koulutettu uuteen ammattiin ja hän työskentelee uuden ammattinsa mukaisessa työssä, ansioiden alentuman suuruuden arvioinnin lähtökohtana on vakuutetun uudessa ammatissa toteutuneet todelliset työansiot. VakO totesi tästä voitavan poiketa vain siinä tapauksessa, että vakuutetun ansiot hänen uuden ammattinsa mukaisessa työssään ovat olennaisesti kyseisen työalan yleistä alinta palkkatasoa alhaisemmat.

Karttunen Mari
5(10)

2.10.2023

Vakuutusosikeus katsoi, että esitetyn selvityksen mukaan A työskenteli uudelleenkoulutustaan vastaavassa työssä eivätkä hänen ansionsa kyseisestä työstä olleet olennaisesti alhaisemmat kuin mitä vastaavista töistä A:n koulutusta ja kokemusta vastaaville työntekijöille yleisesti maksetaan. Näin ollen vakuutusosikeus katsoi, että A:n tapaturmaeläkkeen suuruutta määriteltäessä ansiovertailussa hänen korvatus ammattitaudin ilmenemisen jälkeisenä ansiotasona oli pidettävä hänen nykyisessä työssään saamia todellisia työansioita.

Lainkohdat

Tapaturmavakuutuslaki 18 § 2 ja 3 mom.

TVK:n kommentaari

Asiassa oli kyse uudelleenkoulutuksen jälkeisen ansionalentuman määrittämisestä ja siitä, millä edellytyksillä uudelleenkoulutuksen jälkeen työllistyneen vahingoittuneen ansionalentuma voidaan määrittää tämän todellisten ansioiden sijaan uudelleenkoulutuksen mukaisen työn teoreettisen ansiotason perusteella. Asiassa oli välillisesti kyse myös siitä, miten uudelleenkoulutuksen mukaisen työn teoreettinen ansiotaso tulee määrittää sekä siitä, mikä merkitys ajan kulumiselle ja työkokemuksen karttumiselle on arvioinnissa annettava.

Tapauksessa vakuutuslaitos katsoi, että vahingoittuneen omien, uudelleenkoulutuksen mukaisesta työstä saamien ansioiden jäädessä kolme vuotta alalla työskennelleen teoreettista, Tilastokeskuksen palkkatilastoon perustuvaa ansiotasoa alhaisemmiksi, tuli ansionalentuma määrittää teoreettisen ansiotason perusteella.

Tapaturmavakuutuslain mukainen oikeus tapaturmaeläkkeeseen perustuu sekä uudelleenkoulutuksen jälkeisissä tilanteissa että muutoin tapaturmavakuutuslain 18 §:ään, jonka 2 momentin mukaan työkyvyn alentumista arvioitaessa otetaan huomioon työntekijän jäljellä oleva kyky hankkia itselleen ansiotuloja saatavissa olevalla sellaisella työllä, jonka suorittamista häneltä voidaan kohtuudella edellyttää säännöksessä mainitut seikat huomioon ottaen. Ratkaisevaa on siis kyky ansiotulojen hankkimiseen. Itse sovellettavassa säännöksessä

Karttunen Mari

2.10.2023

6(10)

ei oteta tarkemmin kantaa siihen, mitä kyvyllä saavuttaa ansiotuloja tarkoitetaan tai miten vahingoittuneen saavutettavissa oleva ansiotaso tulee määrittää.

Tamla arvioi asiaa samoin kuin vakuutuslaitos ja katsoi vahingoittuneen kyvyn ansiotulojen hankkimiseen tarkoittavan sitä, millaiset työansiot vahingoittuneen olisi mahdollista saavuttaa. Merkitsevää ei siis Tamlan mukaan ollut se, mihin ansiotasoon vahingoittunut oli tosiasiallisesti yltänyt, vaan se, mihin ansiotasoon vahingoittunut olisi voinut hänelle ammatillisena kuntoutuksena korvatus uudelleen koulutuksen avulla yltää. Saavutettavissa oleva ansiotaso tuli Tamlan mukaan määrittää uudelleen koulutuksen mukaisen tutkinnon tilastopalkkojen perusteella ottaen huomioon myös valmistumisen jälkeinen ansiotason nousu, eli siirtymällä käyttämään vertailuperusteena desiilipalkan sijaan sitä korkeampaa kvartiilipalkkaa kolmen vuoden kuluttua valmistumisesta.

Tamla siis katsoi vakuutuslaitoksen tavoin vahingoittuneella olevan kyky hankkia itselleen uudelleen koulutuksen mukaisessa työssä tilastopalkkojen mukainen ansiotaso.

Ansionalentumaa arvioitaessa tuli Tamlan mukaan ottaa lähtökohdaksi tämä ansaintakyvyn mukainen ansiotaso, ja omien ansioiden jäädessä tilastopalkkoja alemmiksi tuli ansiovertailu siis tehdä tilastopalkan perusteella.

Tamla katsoi, että tilastopalkkojen käyttämisestä ansiovertailussa voitaisiin poiketa esimerkiksi, jos korvattava vamma tai sairaus vaikuttaisi heikentävästi vahingoittuneen kykyyn saavuttaa tilastopalkkojen mukainen ansiotaso. Tämä toteamus ilmentää nähdäkseni sitä lähtökohtaa, että tapaturmaeläkkeeseen oikeuttaa vain korvattavasta vahingosta aiheutuva ansioiden alentuminen. Nyt tarkasteltavassa tapauksessa korvattava ammattitauti ei vaikuttanut vahingoittuneen kykyyn saavuttaa työansioita uudelleen koulutuksensa mukaisessa työssä. Näin ollen asiassa ei Tamlan mukaan ollut perustetta poiketa tilastopalkkojen käyttämisestä ansiovertailuperusteena. Tamla viittasi ratkaisussaan vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön, ja uudelleen koulutuksen jälkeisissä ansiovertailuissa onkin varsin vakiintuneesti toimittu vakuutuslaitoksen päätöksen mukaisella tavalla.

Karttunen Mari

2.10.2023

7(10)

Vakuutusoikeus kuitenkin arvioi asiaa toisin. VakO viittasi tapaturmavakuutuslain 18 §:n 2 momentin ohella myös säännöksen 3 momenttiin ja katsoi Tamlan näkemyksestä poiketen, että ansionalentuma tulee lähtökohtaisesti määrittää teoreettisen ansiotason sijaan tosiallisten ansioiden perusteella. Lisäksi vakuutusoikeus katsoi, että tästä lähtökohdasta voidaan uudelleenkoulutuksen jälkeisissä ansiovertailutilanteissa poiketa hyvin rajallisesti, eli vain silloin, kun vakuutetun ansiot hänen uuden ammattinsa mukaisessa työssään ovat olennaisesti kyseisen työalan yleistä alinta palkkatasoa alhaisemmat.

Vakuutusoikeus vaikuttaa tulkinneen tapaturmavakuutuslain 18 §:n 2 momentin mukaista kykyä ansiotulojen hankkimiseen sekä lain 18 §:n 2 ja 3 momenttiin sisältyvää ansionaleneman ja korvattavan vahingon välistä syy-yhteysvaatimusta Tamlan ratkaisusta ja vakiintuneesta oikeuskäytännöstä poiketen.

Tapaturmavakuutuslain 18 §:n 3 momentin mukaan työkyvyn alentumista määrättäessä on selvitettävä ansiotulojen alentumisen syy-yhteys tapaturman aiheuttamaan vammaan tai sairauteen hankkimalla tarvittavat selvitykset esimerkiksi työntekijän työstä ja terveydentilasta sekä ansioista ennen tapaturmaa ja sen jälkeen. Säännöksessä mainitaan vain esimerkkejä syy-yhteyttä arvioitaessa huomioon otettavista seikoista, eikä syy-yhteydsarviota määritetä sääntelyssä tämän tarkemmin. Selvää on, ettei pelkkä ansioiden lasku ammattitaudin ilmettyä ole riittävä peruste ansionmenetykskorvauksen saamiseksi, vaan korvaukseen oikeuttaa vain korvattavasta vahingosta johtuva ansionalenema.

Vakuutuslaitoksen päätöksen perustelut eivät käy VakO:n ratkaisuselosteesta tarkemmin ilmi, eivätkä vakuutuslaitos tai Tamla ilmeisesti vedonneet ratkaisuisaan tapaturmavakuutuslain 18.3 §:ään ja edellä kuvattuun syy-yhteysvaatimukseen. Ratkaisut sisältävät kuitenkin nähdäkseni myös ajatuksen siitä, ettei vahingoittuneen uudelleenkoulutuksen jälkeisen todellisen ansiotason ja uudelleenkoulutuksen mukaisen työn tilastopalkkojen välinen erotus ollut syy-yhteydessä korvattavaan ammattitautiin, koska ammattitauti ei estänyt vahingoittunutta saavuttamasta tilastopalkkojen mukaista ansiotasoa.

Karttunen Mari

2.10.2023

8(10)

Vakuutusosoikeus kuitenkin katsoi tilastopalkkoja suuremman, todellisten ansioiden mukaisen ansionalentuman oikeuttavan tapaturmaeläkkeeseen. Tämä näkemys edellyttää, että tilastopalkkoja suuremman ansionalentuman on katsottu olevan myös syy-yhteydessä korvattavaan ammattitautiin. Syy-yhteydskysymystä ei vakuutusosoikeuden ratkaisussa eritellä tarkemmin, mihin on voinut vaikuttaa se, ettei asia ollut noussut valituksen yhteydessä nimenomaisesti esiin.

Ratkaisunsa perusteella VakO vaikuttaa myös katsoneen, että kyky ansiotulojen hankkimiseen tarkoittaa koulutuksen perusteella saavutettavissa olevan ansiotason sijaan saavutettua ansiotasoa. Toisaalta vakuutusosoikeus katsoi näin olevan vain, jos saavutettu ansiotaso ei ole **olennaisesti** uudelleen koulutuksen mukaisen alan yleistä alinta palkkatasoa alhaisempi. Tällaista olennaisuuden vaatimusta ei sovellettavaan sääntelyyn sisälly, eikä myöskään vakuutusosoikeus tarkemmin perustele kantaansa.

Vakuutusosoikeuden ratkaisu jättää avoimia kysymyksiä, mikä johtaa tiettyyn oikeustilan epävarmuuteen. Ilmeisin avoin kysymys on, mikä katsotaan olennaiseksi eroksi saavutetun ja uudelleen koulutuksen mukaisen työalan saavutettavissa olevan palkkatason välillä. Käsitellyssä tapauksessa ero oli ilmeisesti noin 10 prosenttia, mitä vakuutusosoikeus ei katsonut olennaiseksi. Tarkemmin VakO ei ottanut asiaan kantaa.

Toinen avoin kysymys liittyy uudelleen koulutuksen mukaisen alan teoreettisen ansiotason määrittämiseen. Vakuutuslaitos ja Tamla olivat käyttäneet vertailuansiona vahingoittuneen suorittaman tutkinnon mukaista Tilastokeskuksen palkkatilastoa siirtyen käyttämään vertailuansiona desiilipalkan sijaan kvartiilipalkkaa kolmen vuoden kuluttua vahingoittuneen valmistumisesta. Vahingoittunut oli vakuutusosoikeudelle tekemässään valituksessa katsonut vertailuansiona käytetyn ansiotason olevan väärä ja tosiasiallista ansiotasoa korkeampi.

Vakuutusosoikeus ei ottanut ratkaisussaan kantaa vertailuansion määrittämisperusteeseen eikä siihen, mikä merkitys ajan kulumiselle ja siihen korvaus- ja oikeuskäytännössä liitetulle ansiotason nousulle tulisi antaa. Viimeisimmän seikan osalta vakuutusosoikeuden ratkaisu on

Karttunen Mari

2.10.2023

9(10)

monitulkintainen: Se viittaa ratkaisussaan ensin alan yleiseen **alimpaan** palkkatasoon ja myöhemmin palkkaan, jota vahingoittuneen työtä vastaavista töistä hänen **koulutustaan ja kokemustaan vastaaville** työntekijöille yleisesti maksetaan. Alan alin palkkataso ei yleisesti vastanne tutkinnon suorittaneen ja kolme vuotta alalla työskennelleen työntekijän palkkatasoa.

Vakuutusosoikeuden ratkaisu ei vaikuta ansionalentuman määrittämiseen tilanteissa, joissa vahingoittunut ei korvattavasta vahingosta riippumattomista syistä työllisty uudelleen koulutuksensa mukaiseen, vahingon kannalta soveltuvaan työhön. Tällöin ansionalentuma tulee edelleen määrittää uudelleen koulutuksen mukaisen työn ansiotason perusteella. VakO:n ratkaisu voi kuitenkin johtaa jopa siihen, että vahingoittunut alkaa saada ansionmenetykskorvausta tai aiempaa korkeampaa ansionmenetykskorvausta työllistyttyään: Uudelleen koulutuksen jälkeen työllistymättömän vahingoittuneen ansionalentuma voi olla alan ansiotason perusteella pienempi kuin tosiasiallinen ansionalentuma tämän myöhemmin työllistyttyä. Jos todellinen, saavutettu ansiotaso ei olennaisesti poikkea alan ansiotasosta, tulee ansionalentuma vakuutusosoikeuden ratkaisun perusteella tällöin määrittää työllistymisen jälkeen tosiasiallisten ansioiden perusteella.

Vakuutusosoikeuden ratkaisu koski tapausta, johon sovellettiin 1.1.2016 voimaan tullutta työtapaturma- ja ammattitautilakia (459/2015, jäljempänä TyTAL) edeltänyttä sääntelyä. Ratkaisulla on kuitenkin heijastevaikutusta myös vahinkotapahtumiin, joihin sovelletaan TyTAL:a. TyTAL:n oikeutta tapaturmaeläkkeeseen koskevan 63 §:n säännökset vastaavat nimittäin asiallisesti nyt käsiteltävään tapaukseen sovellettuja tapaturmavakuutuslain 18 §:n säännöksiä. TyTAL:ssa tai sen nojalla annetuissa asetuksissa ei myöskään ole tarkempia säännöksiä ammatillisena kuntoutuksena korvattun uudelleen koulutuksen jälkeisestä ansiovertailusta.

Asiasanat

Ammatillinen kuntoutus, uudelleen koulutus, ansionalentuma, työkyvyn heikentymä, työansiot

Karttunen Mari
10(10)

2.10.2023

Linkki vakuutusoikeuden ratkaisuun

<https://vakuutusoikeus.fi/fi/index/ratkaisuja/vako160228862021.html#>

Tämä dokumentti on julkaistu TVK:n Työtapaturmatieto -palvelussa (tyotapaturmatieto.fi)